

Ehhez az új útkereséshez, az álmok megvalósításához kezd az író is. Némelyik álom megvalósul, többségük azonban nem. A felnőtté váláshoz szervesen hozzátartozik ez a folyamat. Hatalmas álmokat szövögetünk, mondjuk a patak-medrek szabályozásáról (*Gallapagos*) vagy a rendszer megbuktatásáról (*Fegyvertelen séták egy álmos kisvárosban*). Majd ezek az idők szépen elmúlnak. És a főhős észreveszi, hogy felnőtt. Már az ablak előtt elbicikliző lányok sem keltik fel az érdeklődését, a hajdan álmokban és magasztos célokban tündöklő világ lassanként a pusztulásba süllyed, a meder előtt pedig eltűnik. A kötet végére az útkeresésnek vége. Elmúlt az az idő, hogy helyünket keressük a világban, mert megjelenik az új generáció. Megszületik a főhős fia, akit ahhoz a patakhoz visz el, ahol egykor ő pecázott naphalra. Most már a fiún van a sor, hogy megkeresse az utat, és a 60-as évek útkereső generációjának tagja ugyanúgy ott áll a fia mellett, és reménykedik a sikeres fogásban, ahogy valaha az apja tette: „eltűnnek a szívárványok, és a ping-pong labda végigkocog az asztalon” (*Naphalra menni*).

HORVÁTH KÁROLY

(Fókusz Egyesület – Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2004, 232 oldal, 1785 Ft)

SZABÓ T. ANNA:

rögzített mozgás

Nem szabad rögtön kinyitni Szabó T. Anna negyedik kötetét. Az elő- és hátlapon látható, két egyazon pontból (egy belső udvar ablakából), de különböző időben (kora és késő éjszaka) készült fénykép egy szempillantás alatt abba az éjszakai holtidőbe röpíti az olvasót, amelyben a *rögzített mozgás* versei megelevenednek. Címével is (*Holtidő*) ezt a hajnali egy és négy közötti mozdulatlan-ságot kelti életre – Kosztolányi *Hajnali részegségét* is megidéző – szép verse: „De ez az óra senkié. // Egyedül azé, aki nézi, // [...] és míg eleven szívverés / méri az időt idele-n, / fenn moccsanatlan a Tejút: / fut fényesen és üresen.”

Beney Zsuzsának, az idősebb pályatársnak ajánlott versében „Az újszülött a létezőket nézi, és saját léte túlnő önmagán”. A nézés, mint *a mozgás rögzítése*, mestere, Lator László szerint is kiinduló élménye Szabó T. Anna lírájának, melyben „mindaz, ami majd a versben történik, a látványból indul”. A képből, a látványból, az utca ismétlődő mozdulataiból bomlanak ki a közbülső ciklusok versei. *Helyrajz*, *Forgalom*, *Háztáj* – a hivatkozottan költőietlen tárgyakat nemcsak a gazdaságosan is virtuóz költői megoldások emelik versekké, kell ehhez egyfajta résztvevő figyelem, Lator

szavaival „a világ és az én egybejátszása” is. Az élet, az írás egy-egy „iránytalanul boldog pillanatában” szinte a természet öntudatlan boldogságát érezni: „Lélegezni. / Minden van, semmi sem kell. / Mint a hibiszkusz: élek. / Behunyt szemmel. // Csak amíg innen elszólytának” (*Téli napló*).

Akik a könyv címének megfejtését ezekből a köztes fejezetekbe sorolt „apróműfajokból” próbálják kiolvasni – miként a legtöbb recenziens –, arra jutnak, hogy a *rögzített mozgás* e pillanatképek „fotó-technikájára” utal. A könyv valódi súlypontját és egyúttal két pólusát azonban a

kezdő és záró ciklusok versei adják. Szabó T. Anna rendkívül tudatosan, feszesen szerkesztett kötetet bízott olvasójára. A *Harminc* című kötetkezdő versben leírt krízishelyzet („Nem tudom, hogy ki lehetnék, elvesztettem, aki voltam”), a metamorfózis lemeztelenítettsége („Nem voltam még ilyen védett, soha még ilyen csupasz”) magyarázza a rákövetkező versek fokozott érzékenységet, amit szinte felsért a létezők örök-egyforma áradása. Ez az áradás egyúttal világtapasztalat: mindenekelőtt egy nagyobb hatalom által *rögzített*, vagyis megszabott *mozgás*, egy „erősebb sodrú rend”

megtapasztalásáról szól a költőnő negyedik könyve.

A születés, az anyaság kegyelmi állapotának szentelt első, *Fehér* ciklusban az anya – „Nagyobb erőknél hullámára dobva” – a teremtés részévé válik. Léte köztes lét, akár a magzaté: „Nyújtózik, átremeg a léte / a boldog belső tereken, / kitelik, ké-

szül, jó az óra, / a túlcsonduló kegyelem” (*Az erő*). A kegyelem állapota az idő kibomló (lineáris) felfogását eredményezi. Ez a világtapasztalat a könyv első csomópontja, melynek érvénye a további költeményekre is kiterjed: a teremtő erő túlcsondulásának tapasztalata árad be az én és a világ

közi terekbe a középső ciklusok verseiben.

A *Vadvíz* című zárófejezet képezi a kötet második csomópontját. A teremtés lineáris idejével szemben a magába visszatérő *rögzített mozgás*, a körkörös idő tapasztalatát terjeszti ki visszafelé is a versekre. A világ mint tenyészet öntudatlan rendjét szólaltatja meg a *Vadvíz* című költemény: „Mit tudunk? Semmit sem tudunk” – akárcsak a születés, a természet vadvíze is „sebesebb szívverésű, / erősebb sodrú rend”.

Megszokhatatlanul nagyobb erők partjára vetődünk Szabó T. Anna negyedik könyvében, a nézés

azonban a mi szabadságunk, mely ha akarjuk, ide köt, ha akarjuk: felold és felemel. Ágoston írja a *Vallo-másokban*: „Háttal álltam a fénynek és arccal fordultam afelé, ami világosságot kapott: így aztán nem kapott világosságot arcom sem, mellyel a megvilágított dolgokat szemléltem.” A *rögzített mozgás* legszebb verseit olvasva arccal a fényben állunk, és talán ez a legnagyobb ajándék.

LAPIS GERGELY

(Magvető Kiadó, Budapest, 2004,
130 oldal, 1490 Ft)

SÜTŐ CSABA ANDRÁS:

Spleen

SZALAI ZSOLT:

A romantika posztulálása

„Szalai Zsolt, e kettős könyv elioti–poundi szerzőpárosának T. S. Eliotja 1979-ben született Győrött” – olvashatjuk a tavaly napvilágot látott kötet fülszövegében az egyik alkotóról. A leginkább posztmodernnek nevezhető, ugyanakkor a romantika lényegi jegyeit sem nélkülöző verseket és versfordításokat magában foglaló kötet rész filozofikus alapokra épül,

valamiféle szemlélődő, passzívan megfigyelő álláspontból kiindulva, akárcsak Caspar David Friedrich festményei, akinek művészete valószínűleg nagy hatást gyakorolt a szerzőre, hiszen egy teljes ciklus címadójának és több verse ihletőjének bizonyult (*Caspar David Friedrich vándorénekei, Friedrich és Kersting, Friedrichék éneke [A vándor elindul]*).

Szalai Zsolt költészetének állandó jellemzője a szkepticizmus, még azon verseiben is, melyek filozófiai fundamentumra, ezáltal pedig egyfajta történeti magra épülnek – ilyen „antihistorizmussal” felülvizsgált biztos háttérként tűnik a többek között Hérakleitosz, Hölderlin vagy Novalis alakja. Szalai enyhe, lappangó profetikus szándékkal adaptálja a filozófiát, hogy a napjainkban darabjaira széthullott, oksági folyamat jellegét elvesztett történelem kontinuitás nélküli továbblétezését mint az emberiség jelenét ironikusan – hiszen csak így lehetséges – fesse le versekbe foglalva. Mindennemű túlcsonduló heroizmustól mentesen,

éppen az irónia és a szkepticizmus nyújtotta magabiztossággal fogalmazza meg akár azt, hogy „Irritál az ihlet”, vagy máshol azt, hogy „A csömör és az értelem marása utakat nyitott bennem” – az utóbbi kijelentés különösképpen hangsúlyos, mert valóban ez lehetett az alkotáshoz szüksé-